

SITGES 2001 - EL FESTIVAL PER DINS

Sara Martín Alegre

La darrera edició del Festival Internacional de Cinema de Catalunya va tancar les seves portes dissabte dia 13 d'octubre, després de 10 intenses jornades. L'atorgament del premi principal del festival a la interessant pel·lícula francesa *Vidocq* de Pitof va ser rebut amb aplaudiments unànims, reacció molt diferent als xiulets del públic en contra de la presència de l'indescriptible Ricardo Bofill jr. com a jurat de la popular secció Brigadoon. Que un festival de cinema que es preui de ser capdavanter de tots els que es fan a Catalunya caigui en l'error de demanar a un personatge d'aquesta mena la seva participació és un senyal preocupant. Potser és només un petit detall dins el mar de xifres amb que l'organització fa balanç del seus èxits, però és, a la fi, una indicació d'una certa indecisió sobre si el festival hauria de ser una festa popular --potser populista-- o un esdeveniment de primera línia.

El Festival ha presentat enguany 219 llargmetratges i 328 curts, repartits en 10 seccions, de les quals la principal és Fantàstic, seguida per Gran Angular. Segons fonts del mateix Festival, han seguit les projeccions 110.000 espectadors --que podien haver estat més, en vista de les cares de frustració que es veien davant les guixetes, sobre tot els caps de setmana-- i s'han acreditat 669 periodistes de 16 països. Aquestes dades, presentades com a prova de l'èxit del Festival, es poden llegir, però, de manera diferent quan aquest es viu per dins.

Vist de prop, el Festival és com una de les criatures mutants gegants de les pel·lícules del Fantàstic. L'espectador més incansable --un periodista molt professional o un cinèfil amb uns dies de vacances-- pot arribar a veure com a màxim 5 o 6 pel·lícules diàries, sempre que gaudeixi d'una gran resistència física; en total, no més de 50/60 títols, aproximadament 20-25% del programat. L'afecionat amb menys temps potser veu entre 10 i 15 títols; l'espectador mig, 5 o menys. Retrospectives tan atractives com ara la dedicada als falsos documentals (15 cintes) o al cinema fantàstic francès (20 cintes), totes dues acompanyant volums editats pel festival, ja són en si mateixes petites mostres que deixen temps per poc més. Cal, doncs, preguntar-se d'entrada a qui es dirigeix aquesta massa de projeccions. I cal somriure's una mica en vista d'un reportatge de la primera etapa del festival en què un dels 60 periodistes convidats es queixava del difícil que era seguir les 22 pel·lícules programades!

La sensació de qui vol seguir el festival a fons, no cal dir-ho, és d'aclapament total i, en vista de la modesta qualitat dels títols programats enguany --que no és culpa de l'organització sinó del pobre estat del cinema ara mateix-- s'acompanya de la impressió que un s'està perdent el que de veritat val la pena, és a dir, el que fan a l'altra sala. La necessitat d'encabir tanta oferta ha fet, a més, que els organitzadors no hagin deixat marge de temps per als pobres espectadors que han volgut veure dues pel·lícules seguides, de manera que s'han hagut de fer

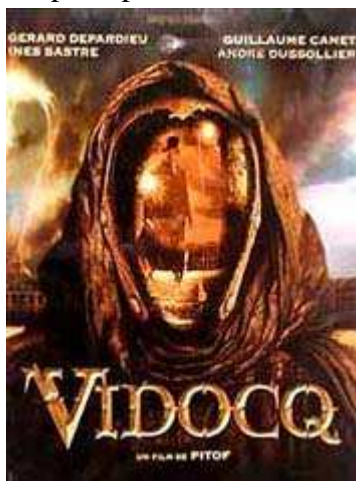
atlètiques carreres d'un cinema a l'altra, sovint concloues per un antipàtic guàrdia jurat que ha barrat el pas a qui ha arribat tard, fos un professional fent la seva feina o un espectador que havia pagat la seva entrada religiosament.

La qüestió de les sales de cinema que acullen el Festival és un altre senyal inequívoc dels problemes que arrossega. Sitges, irònicament, no és una població amb una gran afecció al cinema. Les dues sales que ofereixen programació són cinemes autènticament de poble lligats a les societats rivals del Casino Prado i el Casino Retiro. Totes dues sales són del tot inadequades per a un festival d'aquest tipus: potser tenen l'encant del que és vell, però el perden quan el sofert espectador passa més de dues hores a les seves rígides butaques, o vol fer ús del servei (sobretot el que les estoiques senyores hem d'utilitzar al Retiro). No cal dir que tota aquesta modèstia xoca frontalment amb el luxe una mica hortera de l'Hotel Melià i del seu imponent auditori, seu oficial des del 1993. Les carreres dels atabalats espectadors i l'allunyament progressiu del festival dels fans a peu --mai millor dit-- s'expliquen precisament per l'entrada en joc del Melià i pel que ha significat en l'intent de fer del festival una festa amb més glamour mediàtic i institucional. El Prado i el Retiro estan ben a prop, al bell mig del poble, però calen uns 15 minuts a bon pas per arribar a l'Auditori --tant se val anar en cotxe perquè no es gens fàcil trobar aparcament dins de Sitges--. Els convidats --pocs aquest any degut a l'efecte dels atemptats al Estats Units-- rarament es mouen del Melià, mentre que abans de la seva inauguració era possible poder fer una copa amb ells al bar del propi Retiro.

Seguint el fil dels qui han estat els seus directors, es pot dir que el festival ha passat per cinc etapes: 1968-1981, sota la direcció d'Antonio Ráfales, el seu fundador; 1982-1992 amb Joan Lluís Goas, més el curt interval amb Xavier Catafal (1993); 1993-1998, dirigit per Àlex Gorina; el bienni 1999-2000 de l'etapa de Roc Vilas i la nova etapa que ha començat enguany amb el nomenament de l'Àngel Sala com a director. La Semana de Cine Fantástico va néixer al 68 (al 69 es va afegir 'y de Terror' al títol) com a simpàtica celebració d'un gènere no gaire ben vist pels cinèfils. Les limitacions de l'entusiaste però amateur equip gestor inicial, format per Ráfales i un petit grup de socis del Casino Prado, i les creixents necessitats de pressupost creades per l'èxit del festival entre els fans de les pel·lícules de sang i fetge, va fer necessari el següent pas: la professionalització mitjançant l'entrada en la direcció d'un grup de periodistes cinematogràfics encapçalats per en Goas.

En l'any de la seva arribada, 1982, el festival es va transformar en Festival Internacional de Cine Fantástico y de Terror per ser rebatejat a l'any següent Festival Internacional de Cinema Fantàstic de Sitges. L'etapa Goas, recordada amb nostàlgia per molts fans del cinema de gènere, va tocar sostre, segons ha escrit el seu successor Àlex Gorina en els diaris del propi festival, amb la projecció de la pel·lícula pseudo-històrica de Ridley Scott, *1492: La Conquesta del Paradís*, feta per complaure la distribuïdora que la presentava a Espanya. Aquest i altres factors, sobretot la sensació d'estancament, varen fer necessari un canvi d'orientació que fes possible el manteniment d'un criteri de qualitat propi en les projeccions i que, a més, pogués refermar el prestigi internacional del festival de Sitges. Seguint les primeres passes donades per Catafal, Gorina va donar entrada al festival pel·lícules que se sortien estrictament del fantàstic, fins al punt que el 1996 va guanyar el premi principal la pel·lícula de Peter Greenaway, *The Pillow Book*, cinta amb

una perspectiva poc habitual sobre el món real, però realista a la fi. L'etapa Gorina és potser la més controvertida de la història del festival, sobretot perquè va dividir el seu públic entre els puristes del fantàstic i els qui varen rebre bé l'entrada d'altres opcions, pas que en Gorina considera lògic i necessari. Sense menysprear, ni molt menys, el que va aconseguir en Goas --consolidar un festival amb un grup prou gran d'incondicionals--, Gorina va apostar fort, potser amb l'ombra de San Sebastián al damunt, per fer de Sitges la seu de la celebració més completa possible del cinema a Catalunya.

El seu objectiu, com es pot veure en el canvi de nom del 1997 pel qual el festival va passar a anomenar-se Festival Internacional de Cinema de Catalunya sense referència al fantàstic, no era pas, com podria semblar, treure-li terreny al cinema de gènere --l'acusació més freqüent contra el projecte Gorina-- sinó donar cabuda a moltes altres manifestacions dins el que és el cinema, sobretot per tal d'evitar el risc d'estancament. Així doncs el 1993 es va establir la secció de cinema no fantàstic Première (Gran Angular des de 1997), però també Anima't, dedicada al cinema d'animació, majoritàriament fantàstic. L'altre objectiu de l'equip Gorina, encara per assolir, era consolidar el festival com a espai on es poguessin reunir tots els sectors de la indústria audiovisual catalana.

Qui financia el Festival --amb un pressupost enguany de 365 milions de pessetes-- és el Patronat de l'Ajuntament de Sitges, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya i de TVC. És evident que una població com Sitges, de només 17.000 habitants, difícilment pot fer-se'n càrrec d'un pressupost tant elevat. Els canvis introduïts per Gorina i la gestió de Roc Vilas podrien suggerir que la Generalitat està marcant la trajectòria del festival, donat que ha esdevingut una important plataforma per al llançament de títols en català i per publicitar les inversions de la Generalitat en l'audiovisual. Com és públic i notori, el govern català es partidari d'una política de subvencions per als productes audiovisuals locals i pel doblatge de productes estrangers --americans principalment-- al català. L'any 2000, sense anar més lluny, la Generalitat va gastar prop de 1.000 milions de pessetes en aquestes subvencions. Enguany, el propi conseller en cap Artur Mas va anunciar a Sitges l'augment de les quantitats destinades a l'audiovisual català --fins a 20.000 milions a partir del 2002-- després de felicitar-se, per a sorpresa dels presents, pel bon estat del cinema català.

El que el festival reflecteix, però, és que la voluntat d'ajudar a la indústria del cinema a Catalunya per part de les institucions no té criteris fiables ni consistents. Gorina no va renovar els seus vincles contractuals per desavinences relacionades amb la impossibilitat de consolidar el pressupost del festival. Enguany, el mal enteniment entre el gerent del Patronat de Sitges, Ramón Buxès, i el director del Festival Internacional de Teatre, Joan Ollé, va portar a la dimissió d'Ollé i, en solidaritat, a la del director del Festival de Cinema, Roc Vilas. La crisi es va tancar amb les sortides d'Ollé i Vilas i la seva substitució, respectivament, per Magda Puyo i Àngel Sala al març, però no pas amb una revisió a fons de la tasca d'en Buxé ni amb la intervenció de la

Generalitat per garantir el futur del festival.

Fa uns anys el criteri de la Generalitat quant les subvencions primava el cinema artístic per damunt del comercial, amb els mals resultats que tots coneixem. Després de diverses ensopegades i diverses substitucions a llocs claus del Departament de Cultura --per exemple, el conseller Pujals a causa de la crisi del 1999 amb les distribuïdores de Hollywood que no volien doblar al català-- s'ha arribat a un criteri nou que defensa l'èxit mercantil per sobre dels criteris artístics i que té els productors catalans força desorientats. Una de les vies en què el cinema català comercial mira de consolidar-se és, sorprenentment, la productora Fantastic Factory, nascuda a Sitges de la trobada entre Julio Fernández de Filmmax (la principal distribuïdora de capital català) i Brian Yuzna, un director americà admirat en certs cercles per les seves sagnants pel·lícules.

Tots dos varen concebre el projecte de fer pel·lícules de terror que

permetessin una mena de fertilització de la indústria catalana a través dels contactes amb autors americans d'un cert renom. La primera d'aquestes pel·lícules va ser *Fausto* del mateix Yuzna (vista a Sitges l'any passat), la segona ha estat *Arachnid* de Jack Sholder --fracassada aquest estiu a sales comercials- - i la tercera *Dagon* de Stuart Gordon, presentada enguany al festival sense gaire èxit. L'altra gran esperança del cinema català, Jaume Balagueró (també associat a la Factory) va presentar la seva primera obra *Els sense nom* --segons el relat de Ramsey Campbell, enguany jurat del

festival-- al Sitges de 1999. *La Bíblia Negra* de David Pujol i *Fausto 5.0* de La Fura dels Baus, no lligades a la Factory però també gòtiques, han completat la llista d'estrenes catalanes a Sitges del 2001, la segona amb més ressò que no pas la primera.

Julio Fernández espera fer de Barcelona la capital del fantàstic europeu en número de rodatges amb projecció comercial internacional. De moment, però, Fantastic Factory porta camí de convertir-se, en paraules d'un col·lega que es mira el cinema català des de Madrid, en una versió moderna dels antics Hammer Studios de Londres, coneguts pel seu terror de culte però no per això menys cutre. Tant de bo, si fos així. El cinema català, que ha aconseguit col·locar una obra intimista com *Pau i el seu germà* a la secció oficial de Cannes, ha presentat en canvi a Sitges productes d'escassíssim interès dins i fora de Catalunya, no pas perquè siguin cinema fantàstic sinó perquè són cinema de baixa qualitat. Les bones relacions entre Fernández i la Generalitat confirmen, però, que aquestes pel·lícules han estat ben rebudes pels òrgans oficials.

Aquesta acceptació demostra de manera planera la confusió sobre la situació del cinema català i la manca de criteris seriosos de recolzament del cinema per part de les institucions. Els productes de la Hammer ocupaven un lloc determinat en un ventall que anava des del Free Cinema més compromès a les comèdies de la sèrie Carry On. El mateix es pot dir de les pel·lícules de l'altre gran referent de Julio Fernández, Roger Corman, dins el panorama americà. L'existència de la Fantastic Factory seria un fet molt positiu en una indústria que pogués oferir la mateixa varietat de productes, però en la situació actual el que el seu

exemple fa és reduir les possibilitats del cinema a Catalunya en lloc d'ampliar-les. 'Cinema català' podria ser aviat sinònim de subproducte del gènere de terror --en anglès-- i és difícil dir a qui pot beneficiar això.

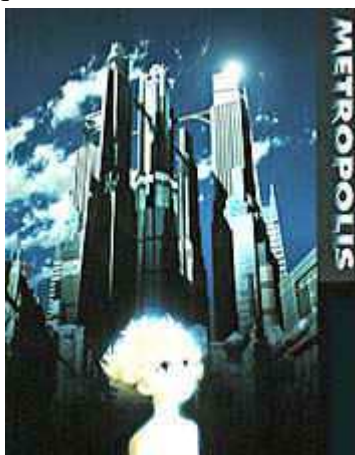
Sitges li serveix en part a la Generalitat per oferir mecanismes de compensació a aquesta evident manca de producció cinematogràfica catalana consolidada. La secció presentada al Festival s'anomena "Audiovisual Català" per així poder incloure la producció de telefilms i de documentals per la TVC. Enguany, per exemple, s'han presentat *Germanes de gang* de Jesús Garay y *Freetown* de Javier Arazola. Sense treure cap mèrit a aquestes obres, cal demanar-se què fan a un festival de cinema. Una altra secció, Nova Autoria, dedicada a presentar a càrrec de la SGAE els treballs dels alumnes de les Escoles de cinema de Catalunya --cosa que ja es feia des del 1996 a Sitges-- va aconseguir atreure a 300 persones en una de les sessions gratuïtes, que projectava 15 treballs. Aquestes xifres, contrastades amb els 110.000 espectadors del festival, clarament suggereixen que aquesta secció no va gaire més enllà de cercles molt reduïts.

Potser la gran sort que té el govern basc comparat amb el català és que pot encaixar la producció audiovisual basca dins el prestigiós Festival de Cine de San Sebastián. Aquesta encantadora ciutat és, a més, la seu de la Semana de Cine Fantástico y de Terror de San Sebastián, que es celebra a finals d'octubre i que s'ha convertit per molts dels antics fans del Sitges dels 80 en un punt de referència important. Als bascos no els cal reconvertir la seva Semana en una altra cosa perquè ja tenen el Festival de Cine. A Catalunya, la falta d'un festival general de primera línia ha portat a aquesta estranya esquizofrènia de Sitges, forçat a complaure els fans del fantàstic i els admiradors del cinema artístic sense acabar de complaure ningú, incloent-hi les institucions que el financen. No és pas un cas únic. Fantasporto, el certamen més semblat a Sitges en volum i objectius, també inclou seccions que no són de gènere. No per això, però, cal deixar de fer un necessari replantejament dels objectius del festival de Sitges i, en tota l'extensió de la paraula, de la política a la seva rebotiga.

El nou director, Àngel Sala, ha confirmat públicament diverses vegades la seva intenció que el Festival torni a les seves arrels i al seu públic jove dins un pressupost ajustat. La seva llarga experiència de deu anys com a director de la secció Brigadoon --la defensora més clara de l'esperit de gènere-- fa esperar que complirà la seva paraula, encara que potser li calgui prendre unes quantes decisions dràstiques i doloroses sobre la presència de seccions i pel·lícules fora i dins del Fantàstic.

La grandària excessiva del festival és ara mateix el seu problema principal. El que sembla tota una demostració de força, sobre tot pensant en les limitacions del pressupost, és de fet una demostració de debilitat per part del festival per seleccionar el que li cal. L'estrena en la mateixa setmana del festival de títols comercials clau en la seva programació com *Le Pacte des Loups* suggereix que l'organització no té prou força o prestigi com perquè les distribuïdores vegin l'interès de donar-li una certa exclusivitat al festival. El pas dels convidats és també erràtic. Enguany, els atemptats de Nova York n'han acovardit molts, com ara Kevin Smith, però, estranyament, Sitges no va tenir prou atractiu per qui sí va venir: Woody Allen va estar a Barcelona per presentar la seva nova pel·lícula --*The Curse of the Jade Scorpion*-- la mateixa setmana que es va veure al festival, però no va passar pels salons del Melià.

Els criteris de programació també trontollen. No és només un problema de com encabir dins el festival seccions menys populars com Seven Chances (set pel·lícules no fantàstiques minoritàries escollides pels crítics), sinó de clarificar els criteris de selecció. Més d'una pel·lícula de Gran Angular cau dins del sub-gènere del thriller --*The Pledge* o *The Deep End*, per exemple-- inclòs segons com dins la secció Fantàstic (*Donnie Darko* o *Mullholland Drive*). Més enllà de la qüestió de gènere, aquest any s'ha obert a més un nou front geogràfic en afegir-se al festival, malgrat la existència de la Muestra de Cinema Asiàtic de Barcelona, una nova secció anomenada Orient Express dedicada al cinema oriental en general. Tocant el pur racisme, Sitges s'ha inventat un premi específic per aquestes obres. Quin efecte, cal pensar, li faria a un director català que un festival de cinema fantàstic a qualsevol nació inclosa a l'Orient Express tingués un premi per la millor

obra europea? Una mostra més de la desorientació vers el cinema oriental, si se'm permet la broma fàcil, és el fet que les pel·lícules *Inugami*, *Satorare*, *Batoru Rowaiaru*, *Kairo*, *Metropolis* (d'animació) i *Bi Mil* han concursat al Fantàstic i a l'Orient Express. Irònicament, ha guanyat el guardó de l'Orient la preciosa pel·lícula *Millennium Actress* de Satoshi Kon, pel·lícula d'animació presentada dins la secció Anima't, on no podia guanyar cap premi perquè Anima't només premia curtsmetratges.

Donar una impressió acurada del que ha estat enguany el Sitges Festival Internacional de Cinema de Catalunya és, doncs, en vista de la gran oferta, poc més que impossible. Cadascú haurà vist un festival diferent segons els gustos propis. Com és lògic, dins d'aquesta immensa programació hi ha hagut de tot, amb una certa tendència a la desil·lusió amb els productes dels mestres --com *8 and _ Women*, l'última pel·lícula de l'homenatjat Peter Greenaway-- i una creixent inclinació cap a l'esplendor visual del fantàstic francès, tal com demostra l'èxit de *Vidocq*.

A Sitges es pot anar amb la tranquil·litat que els programadors tracten d'evitar els subproductes, cosa que no es pot dir sempre de les sales comercials, però s'ha d'anar també mentalitzat a córrer el risc de ser ensorrat per una veritable allau de tota mena de cinema. El seu èxit és la mostra més palpable del nostre amor masoquista per un medi que, fantàstic o no, mediocre o brillant, mai no deixa de captivar. Cal, en tot cas, que les institucions entenguin la necessitat de recolzar el festival i que els espectadors tinguin l'última paraula sobre la seva continuïtat i continguts.

Web Oficial

<http://www.sitges.com/cinema>

Premis Sitges 2001

Premis Fantàstic:

- Millor pel·lícula: *Vidocq*, de Pitof

- Millor Director: Brad Anderson, per *Session 9*
 - Millor Actor: Eduard Fernández, per *Fausto 5.0*
 - Millor Actriu: Yuki Amami, per *Inugami*
 - Millor Guió: Richard Kelly, per *Donnie Darko*
 - Millor Fotografia: Grzegorz Kedzierski, per *Avalon*
 - Millor Efectes de Maquillatge: *Vidocq*
 - Millor Efectes Visuals: Pitof, per *Vidocq*
 - Millor Banda Sonora Original: Bruno Colais, per *Vidocq*
 - Millor Curtmetratge: *In Absentia*, de Quay Brothers i *Brasil*, de Francisco Javier Gutiérrez Díaz
 - Premi del públic a la Millor Pel·lícula de la secció Gran Angular: *The Curse of the Jade Scorpion*, de Woody Allen
 - Premi del públic al Millor Curtmetratge de las sessions d'Anima't: *Strange Invaders*, de Cordell Barker
 - Premi al Director del Millor Curtmetratge d'Animació: *Le Processus*, de Xavier de l'Hermuziere & Philippe Grammaticopoulos
 - Premi Orient Express: *Millennium Actress*, de Satoshi Kon
 - Premi de la Crítica José Luis Guarner: *Kairo*, de Kiyoshi Kurosawa, pel seu tractament innovador d'una clàssica història de fantasmes
 - Premi Citizane Kane, al Director Revelació: Pitof, per *Vidocq*, per la seva enlluernadora concepció visual i per l'ús de les noves tecnologies
 - Premi Méliès d'Argent: *Le pacte des loups*, de Christophe Gans
- Premis Nova Autoria:
- Millor Director-Realitzador: Javier Ruiz, de l'ESCAC, per *Treantum*
 - Millor Guionista: Luis Antonio Pérez Paadin, de la UAB, per 53
 - Millor Música Original: Ramon Salvia, de la UPF, per *Opción incorrecta*

© Sara Martin

Aquesta obra no pot ser arxivada ni distribuïda sense el permís explícit de l'autor. Us preguem llegiu les condicions d'utilització

navegació:	tbr : número 27	novembre - desembre 2001
▶ Narrativa, Poesia, etc ▶ Patricia Duncker: Abans morta que deshonrada ▶ Adriana Bàrcia: Bertrana i Mernissi en un harem de Fes ▶ Record de Jordi Arbonès ▶ Ester Xargay: Una banda ▶ Rajvinder Singh: 8 poemes ▶ Pietro Civitareale: Metamorfosi del silenci ▶ Carles Hac Mor: Maldoror ja no és un eccehomo ▶ Comentari Civitareale ▶ Festival de Cinema de Sitges		
▶ crítiques breus (en anglès sobre llibres de publicació recent) ▶ números anteriors ▶ Audio ▶ enllaços (Links)		
www.BarcelonaReview.com anglès castellà francès pàgina de l'editor e-m@il		